

Målnummer:	T129-84	Avdelning:
Domsnummer:	DT1-86	
Avgörandedatum:	1986-01-08	
Rubrik:	Fråga i mål om försäkringsersättning på grund av motorfordonsförsäkring, tecknad av konsument, om bevisbörda och beviskrav för att en försvunnen bil blivit stulen och därför omfattas av försäkringens stöldmoment, när försäkringsbolaget invänder att bilen förskingrats av person hos vilken den förvarats.	
Lagrum:		
Rättsfall:	NJA 1984 s. 501	

REFERAT

(Jfr 1984 s 501 I och II)

B.N., född 1948, förde efter stämning å Försäkringsaktiebolaget Skandia vid Stockholms TR den talan som framgår av TR:ns dom.

TR:n (chefsrådmannen Köhler, rådmannen Tengström och tingsfiskalen Andersson) anförde i dom d 11 mars 1983 bl a: Yrkanden m m. B.N. äger en bil av märket Lotus Elan S3 SE. Den var 1979 försäkrad i Skandia för bl a stöld. Under påståendet att bilen fränhånts honom genom stöld yrkar B.N. att Skandia åläggs att till honom utge 31 800 kr motsvarande bilens värde minskat med 200 kr avseende självrisk. På beloppet yrkas ränta enligt 6 § räntelagen från d 18 sept 1979 tills betalning sker.

Skandia bestrider käromålet. Bolaget vitsordar att bilen var försäkrad i Skandia för bl a stöld och har ingen erinran i och för sig mot yrkat belopp med ränta. Bolaget gör gällande, att någon stöld inte inträffat i följd varav det ej föreligger något försäkringsfall.

- - -

B.N. anför: B.N. köpte 1977 en begagnad sportbil av förenämnda märke från England. Under våren 1978 träffade B.N. avtal med D.T. om att denne skulle utföra vissa arbeten på bilen i sitt garage Styrmansgatan 50 i Stockholm. I febr 1979 meddelade D.T. att arbetena utförts så att bilen var klar att hämta. B.N. besökte D.T. i garaget och betalade d 19 febr 1979 slutfakturan på det då utförda arbetet. B.N. beställde att D.T. skulle utföra ytterligare arbete på bilen, bl a skulle bilen lackeras om med specialfärg. Man kom också överens om att D.T. skulle behålla bilen till maj 1979. Bilen var av en öppen modell, och B.N. hade därför inte användning för bilen förrän väderleken tillät färder med öppen bil. B.N. brukade då och då besöka garaget och samtalade då med D.T.. De var goda vänner och de hade gemensamma intressen, i synnerhet i sitt intresse för sportbilar. I april 1979 när B.N. sökte D.T. var denne inte tillgänglig i garaget och han svarade inte heller i telefon. På garagedörren hade fästs en lapp med ett meddelande att D.T. vistades på sjukhus. Garagelokalen hade D.T. hyrt av sin f d fästmo L.H.. B.N. kom i kontakt med henne och erfor att D.T. ej betalat hyra och att han var skyldig L.H. ca 180 000 kr. Inte heller hon kunde ge någon upplysning om var D.T. uppehöll sig. På garagedörren fanns en brevlåda och B.N. sökte få tag i D.T. genom att i lådan lägga en lapp med uppmaning till D.T. att höra av sig. En annan kund hos D.T., C.H., som sett B.N:s lapp, tog kontakt med B.N. och B.N. fick veta att även C.H. hade en bil inlämnad hos D.T.. B.N. och C.H. vände sig till polisen och anmälde att de ej nådde D.T. och att de ville komma i besittning av sina bilar. Under tiden därefter sökte B.N. många gånger D.T., men D.T. fanns ej tillstädes. Vid ett besök som B.N. och C.H. gjorde d 21 juni 1979 befanns att garagedörren brutits upp och stod på glänt. B.N. och C.H. gick in i garaget. De såg att B.N:s bil var försvunnen och att C.H:s bil stod kvar

men att från den bilen vissa delar hade stulits. I garaget hade en kontorsdörr och flera skrivbordslådor brutits upp. De anmälde stölden för polisen. De bad polisen försegla garaget med ett nytt lås. B.N. och C.H. fortsatte att ofta besöka garaget i hopp om att finna D.T., men D.T. kom inte tillbaka. I juli 1979 befanns att även det nya låset hade brutits upp. - Var D.T. nu befinner sig är inte känt för B.N.. Man kan emellertid förmoda att D.T. lämnat landet. Bilen är efterlyst av Interpol. I anledning av de anmälningar som inkommit till polisen om D.T:s försvinnande har åklagaren prövat om ytterligare utredning skulle ske beträffande D.T.. Arendena är emellertid avskrivna hos åklagarmyndigheten.

Med stöd av det nu anförda gör B.N. gällande, att inbrott skett i garaget och att därvid bl a B.N:s bil stulits. Skandia är därför såsom försäkringsgivare skyldig att ersätta B.N. enligt det framställda yrkandet.

Skandia genmäler: Bolaget ifrågasätter inte den sakframställning B.N. lämnat. Härigenom är emellertid inte visat att B.N:s bil stulits. D.T. har uppenbarligen haft ekonomiska problem innan han försvann ur landet. Om den skuld om 180 000 kr som D.T. hade till hyresvärden pågick en process. C.H. anmälde i samråd med B.N. d 3 maj 1979 D.T. såsom misstänkt för bedrägeri. C.H. uppgav då till polisen att han förgäves sökt D.T. på ett antal olika sjukhus. Denna polisanmälan har senare avskrivits med motivering att D.T. flytt ur landet och bosatt sig utomlands. Förutom B.N:s och C.H:s bilar lär endast två skrotbilar ha funnits i garaget. Skandia ifrågasätter inte att garagets port brutits upp och tecken på inbrott i garaget förelegat. När polisen därefter gjorde undersökning av garagelokalen kunde konstateras, att alla fasta och lösa inventarier av värde försvunnit från garaget. Enligt försäkringsvillkoren är Skandia ersättningskyldig endast vid stöld och inte vid t ex förskingring.

B.N. tillägger, att när C.H. d 3 maj 1979 besökte polisen var det polisen som självtagtog upp C.H:s anmälan såsom en anmälning om bedrägeri från D.T:s sida.

Domskäl. B.N. har hörts under sanningsförsäkran och därvid bekräftat de uppgifter han lämnat till stöd för sin talan samt därutöver berättat bl a följande: Han brukade varje vecka besöka D.T. i garaget; de hade ständig kontakt. Utöver det gemensamma intresset för bilar hade de intresse för dykning. De åt ibland lunch tillsammans och var goda vänner. Sista gången B.N. träffade D.T. måste ha varit i april 1979. Därefter svarade ingen på D.T:s telefon och D.T. uppehöll sig inte i garaget. Sedan sattes en lapp skriven på engelska upp på porten. Lappen antydde att D.T. vårdades på sjukhus. B.N. och C.H. besökte kontinuerligt garaget. C.H. meddelade B.N. att han gjort bedrägerianmälan till polisen för att han och B.N. skulle kunna komma åt sin egendom. Vid ett besök d 21 juni 1979 fann de att garageporten stod på glänt. De gick in och konstaterade att det var en väldig röra i garaget och att B.N:s bil saknades. Ett skrivbord var uppbrutet och garaget verkade väl genomsökt. Sådana maskiner som används i en verkstad saknades. B.N. och C.H. vände sig då till polisen och gjorde anmälan om det inträffade samt bad att polisen skulle plombera porten. B.N:s bil var vid denna tid i körfärdigt skick. B.N. gjorde samma dag, d 21 juni 1979, skadeanmälan till Skandia om stölden av bilen. Efter inbrottet tog B.N. kontakt med L.H.. Inte heller hon visste var D.T. uppehöll sig. Eftersom B.N. och D.T. var goda vänner har B.N. svårt att tro att D.T. själv iscensatt inbrottet eller att D.T. på annat sätt lurat B.N. på bilen.

På B.N:s begäran har vittnesförhör ägt rum med kriminalinspektören S.K. och C.H..

Vid förhöret med S.K. har denne berättat om de iakttagelser i garaget som han gjort när han gjorde brottsplatsundersökning i anledning av polisanmälan. S.K. hade fått normala intryck av att ett inbrott ägt rum. Han har tillagt att garaget var helt tomt och att ingen utrustning fanns kvar.

Även C.H. har berättat om att han fått intrycket att ett inbrott ägt rum och att - förutom B.N:s bil - verktygsutrustning nämligen svetsar och sådant var borta; garaget var rensat och tomt. C.H. har också uppgivit att han, när han sett lappen om att D.T. vårdades på sjukhus, ringt runt till ett antal sjukhus och där förgäves frågat efter D.T..

TR:n gör följande bedömning.

Utredningen ger vid handen att vid något tillfälle strax innan d 21 juni 1979 ett

inbrott ägt rum i det av D.T. hyrda garaget.

Det åligger inte Skandia - såsom B.N. påstått - att visa att B.N:s bil inte stulits. Fastmera har B.N. att visa sitt påstående härom.

Vid bedömningen av vad som är mest sannolikt i fråga om bilens försvinnande anser TR:n i likhet med vad Skandia i slutanförande påstått att följande omständigheter bör särskilt beaktas. Det är inte troligt att D.T. själv ställt till den oreda som konstaterades i garaget. Det är heller inte troligt att en "vanlig tillfällighetstjuv" bortfört i stort sett alla maskiner och inventarier som tillhörde verkstadsrörelsen. Att tillgripa detta hade nämligen fordrat noggranna förberedelser och tillgång till transportredskap. Inte heller är det troligt att en tjuv skulle tillgripa en sportbil sådan som den som tillhörde B.N.. Den kan inte utan risk för upptäckt köras och man måste ha särskilda kontakter för att kunna omsätta den i pengar. Vidare är D.T. försvunnen sedan mars eller början av april 1979. D.T. tycks ha planlagt sitt försvinnande och i syfte att fördröja upptäckt härav och försena efterspaningarna kan han ha satt upp lappen om att han vårdades på sjukhus. D.T. hade vidare ekonomiska problem och kan ha haft intresse av att få med sig så mycket som möjligt av värde från garaget.

Ytterligare antecknar TR:n att det förhållandet att åklagarmyndigheten avskrivit ärendet mot D.T. inte betyder att D.T. därigenom i och för sig är fri från misstanke för olagligt förfarande.

Vid den samlade bedömningen anser TR:n sålunda att så gott som intet talat för att B.N:s bil blivit stulen vid inbrottet och B.N. har alltså ej styrkt eller ens gjort sannolikt, att bilen stulits ur D.T:s garage. Något försäkringsfall har då inte inträffat.

Käromålet skall lämnas utan bifall.

Domslut. Käromålet ogillas.

B.N. fullföljde talan i Svea HovR och yrkade bifall till käromålet. Skandia bestred ändring.

HovR:n (hovrättsråden Hoff och Beling) anförde i dom d 29 febr 1984:

Domskaäl. Parterna har i HovR:n åberopat samma grunder för sin talan som de anfört vid TR:n.

Till utveckling av sin talan har B.N., utöver vad som antecknats i TR:ns dom, anfört bl a: Före inbrottet i garaget hade däri funnits, utom hans egen bil, fem bilar, av vilka en var en Citroen. Vid hans besök i garaget d 21 juni 1979 var inte bara hans egen bil borta utan även Citroënbilen. Den senare återfanns d 21 aug 1979 i Helsingborg vid terminalen för LB-färjorna.

Skandia har till utveckling av sin talan lämnat uppgifter som i allt väsentligt överensstämmer med Skandias genmäle såsom detta antecknats i TR:ns dom. Skandia har förklarat sig inte ifrågasätta att den nämnda Citroënbilen funnits i garaget före inbrottet eller att den vid angiven tid och på angiven plats anträffats i Helsingborg.

Till stöd för påståendet att D.T. bortfört B.N:s bil och att den således inte stulits har Skandia i HovR:n åberopat huvudsakligen de omständigheter som TR:n i sin dom funnit böra särskilt beaktas vid bedömningen av vad som är mest sannolikt i fråga om bilens försvinnande.

B.N. har i HovR:n ytterligare anfört: Som av utredningen numera framgår har den nämnda Citroënbilen återfunnits i Helsingborg. Detta talar emot att D.T. bortfört B.N:s bil; D.T. kan inte ha kört både denna och Citroënbilen till Helsingborg. Dörren till D.T:s garage var försedd med en skylt, som visade att D.T. omhändertog exklusiva bilar. Det var därför ett mycket intressant garage för en tjuv. De av Skandia åberopade omständigheterna, vilka TR:n funnit böra särskilt beaktas vid bedömningen av vad som är mest sannolikt i fråga om bilens försvinnande, utgör inte tillräckliga skäl för att anse det mera sannolikt att D.T. bortfört bilen än att den stulits. - Han har lyckats visa att ett inbrott ägt rum i det garage, i vilket han haft bilen inlämnad, och han får därigenom anses ha uppfyllt det beviskrav som i den föreliggande situationen rimligen kan ställas på honom.

HovR:n gör följande bedömning.

TR:n har i domskälen lagt bevisbördan på försäkringshavaren. Beträffande beviskravet uttalar TR:n å ena sidan att försäkringshavaren "har att visa sitt påstående" att försäkringsfallet inträffat, vilket tyder på upprätthållandet av ett normalkrav beträffande bevisningens styrka. Å andra sidan använder TR:n i sin konklusion uttrycket "ej styrkt eller ens gjort sannolikt", vilket tyder på en lättnad i beviskravet.

De bevisregler som tillämpas i civilmål i allmänhet lämpar sig ej alltid för försäkringsmål. I sådana mål bör dessa regler särskilt anpassas till vad som krävs för att skapa trygghet för försäkringshavaren utan att därför avkall görs på försäkringsväsendets krav på effektivitet. Dylika avvägningar kan företagas inom ramen för överviktsprincipen, som innebär att det påstående skall godtagas som har övervikt för sig i sannolikhetshänseende. Överviktsprincipen anses - typiskt sett - gynna försäkringsbolagen enär i det fall då någon sannolikhetsövervikt inte föreligger för någondera sidan bolagen undgår ersättningskyldighet. Principen är därför ägnad att skydda bolagen mot försäkringsbedrägerier.

Någon underliggande misstanke om försäkringsbedrägeri finns emellertid inte i föreliggande fall i vilket även övriga omständigheter framstår som speciella. Anledning att i bevishänseende gynna bolaget finns därför inte. Överviktsprincipen bör därför frångås på det sättet att ett visst beviskrav bör riktas mot bolaget. Detta krav bör avse förebringande av konkreta omständigheter som direkt tyder på att D.T. bortfört bilen. Bolaget har emellertid enligt HovR:ns mening ej lyckats uppfylla det kravet. Fastmera får utredningen i övrigt, mot bakgrund av att ett inbrott ägt rum i garaget där B.N. haft sin bil inlämnad och av omständigheterna i övrigt, anses ge tillräckligt stöd för B.N:s påstående om att bilen olovligen tillgripits.

På grund av det anförda och då tvist ej råder om det yrkade beloppet skall B.N:s talan bifallas.

Domslut. Med upphävande av TR:ns dom förpliktar HovR:n Skandia att till B.N. utge 31 800 kr jämte ränta därå enligt 6 § räntelagen (1975:635) från d 18 sept 1979 till dess betalning sker.

Adj led Råberg, med vilken hovrättsassessorn Falkner instämde, var skiljaktig och anförde: I målet är utrett att bilen försvann ur garaget någon gång under tiden april till d 21 juni 1979. Den kan ha stulits vid in brottet men kan lika väl ha bortförts av D.T.. Med hänsyn till den osäkerhet som råder beträffande tidpunkten för bilens försvinnande anser jag inte att inbrottet utgör en så stark omständighet att B.N., vid en jämförelse med de av Skandia åberopade förhållandena, kunnat göra övervägande sannolikt att försäkringsfallet inträffat. TR:ns dom skall därför fastställas.

Skandia (ombud jur kand E.R., Skandia) sökte revision och yrkade att HD, med ändring av HovR:ns dom, måtte fastställa TR:ns dom.

B.N. (ombud advokaten G.W.) bestred ändring.

Målet avgjordes efter huvudförhandling.

HD (JustR:n Höglund, Welamson och Bengtsson, referent) beslöt följande dom:

Domskäl. Tvisten gäller frågan, om B.N:s försvunna bil blivit stulen och skadan därmed omfattas av stöldmomentet i den motorfordonsförsäkring som B.N. tecknat, eller om - såsom Skandia Invänt - bilen förskingrats av D.T. och B.N. därför saknar rätt till försäkringsersättning.

Som framgår av HD:s domar i NJA 1984 s 501 I och II har en försäkringstagare, som gör gällande att försäkringsfall inträffat, bevisbördan för sitt påstående; när det gäller en bil som påstås ha tillgripits olovligen skall emellertid hans bevisskyldighet anses fullgjord, om det vid en helhetsbedömning av samtliga omständigheter framstår som mera antagligt att försäkringsfall föreligger än att så inte är förhållandet. Denna princip bör tillämpas oavsett om misstanke föreligger om försäkringsbedrägeri eller om, såsom i det förevarande målet, någon sådan misstanke inte finns.

Av utredningen i målet framgår att B.N:s bil d 21 juni 1979 befanns vara bortförd från D.T:s garage och att tecken fanns som tydde på att inbrott skett i garaget. Garagedörren var sålunda uppbruten och brytmärken fanns på dörren till ett kontorsrum inne i garaget. Dessa omständigheter talar i och för sig för att bilen stulits.

Emellertid föreligger också omständigheter som ger anledning till antagande, att bilen bortförts från garaget genom D.T:s medverkan. D.T. är försvunnen sedan någon gång under våren eller sommaren 1979 utan att ha hört av sig till vare sig B.N. eller, såvitt känt, till någon annan av de kunder som hade sina bilar inlämnade i garaget. Han hade betydande skulder. Allt tyder på att han har lämnat Sverige. I stort sett all utrustning av värde som hörde till verkstadsrörelsen hade bortförts, när B.N. d 21 juni 1979 upptäckte att bilen var borta. B.N:s bil var av ett mindre vanligt märke och hade ett särpräglat utseende. Den som skaffat undan B.N:s bil får antas ha varit någon som haft särskilda möjligheter att genom kontakter i branschen avyttra en bil av detta slag, eventuellt "slaktad". D.T. har haft sådana möjligheter. Mot bakgrund av det anförda är inte heller uteslutet att D.T. själv åstadkommit tecknen på inbrott för att ge sken av att egendom stulits.

Det sagda ger anledning till sådant tvivel, huruvida B.N:s bil verkligen blivit stulen vid inbrott av tredje man, att det vid en samlad bedömning inte framstår som mera antagligt att bilen stulits än att den förskingrats.

På grund av det anförda skall B.N:s talan lämnas utan bifall.

Domslut. Med ändring av HovR:ns dom - - - lämnar HD B.N:s i målet förda talan utan bifall.

JustR Ehrner, med vilken JustR Persson instämde, var av skiljaktig mening och anförde: Jag ansluter mig till de två första styckena av domskälen i majoritetens skrivning men fortsätter sedan sålunda:

Av utredningen i målet framgår att B.N:s bil d 21 juni 1979 befanns vara bortförd från D.T:s garage och att tecken fanns som tydde på att inbrott skett i garaget. Garagedörren var således uppbruten och brytmärken fanns på dörren till ett kontorsrum inne i garaget. S.K., som tillsammans med B.N. besökte garaget efter det andra inbrottet i juli, vilket ostridigt utförts av annan än D.T., har uppgivit att garaget gav intryck av att ha varit utsatt för ett vanligt inbrott med stor oreda i lokalen. Enligt B.N. var oredan vid det besök som han gjorde tillsammans med S.K. ungefär densamma som när han besökte garaget d 21 juni och konstaterade att garagedörren var uppbruten och att hans bil var borta. Av B.N:s uttalanden under sanningsförsäkran och S.K:s vittnesmål får anses framgå att sannolikheten är större för att även det första inbrottet förövats av någon som inte hade med D.T. att göra än att denne skulle ha arrangerat inbrottet.

När tecken på inbrott konstaterats i en lokal där en försvunnen bil förvarats, framstår det i allmänhet redan genom inbrottet såsom mera antagligt att bilen stulits än att den bortförts utan att fråga varit om ett olovligt tillgrepp. Det ligger även i detta fall nära till hands att anta att B.N:s Lotusbil stals vid det första inbrottet; denna bil och den Citroënbil som också försvunnit från garaget var, enligt vad som framkommit i målet, de enda av de där förvarade bilarna som var kördugliga. Att även verkstadsutrustning bortforslats ur garaget anser jag inte nämnvärt försvaga antagandet att bilen stulits.

Det är upplyst att D.T. hade stora skulder i Sverige när han försvann. Utredning rörande omständigheterna kring hans försvinnande saknas i övrigt helt. En egendomlig omständighet är onekligen att D.T., såvitt känt, inte lämnade annat meddelande efter sig än anslaget på porten att han vårdades på sjukhus. Vid bedömning av betydelsen av vad som upplysts om D.T:s situation fäster jag emellertid avseende vid B.N:s under sanningsförsäkran lämnade uppgifter om att han och D.T. hade goda personliga relationer; de umgicks privat och hade dykning som ett gemensamt fritidsintresse. Det måste under sådana förhållanden bedömas som mycket tveksamt, om D.T. trots vad som upplysts om hans ansträngda ekonomi och egendomliga försvinnande kan ha begått ett så allvarligt brott mot B.N. som Skandia vill göra gällande.

Vid en samlad bedömning av utredningen, där den viktigaste omständigheten

enligt min mening är att inbrott av utomstående sannolikt ägt rum strax före d 21 juni 1979 och att B.N:s bil var i sådant skick att den kan ha stulits och bortförts i samband med inbrottet, framstår det för mig som mera antagligt att bilen stulits än att den har förskingrats av D.T.. Jag anser därför att HovR:ns domslut skall fastställas.

Sökord: Stöld; Bil; Försäkringsersättning

Litteratur:
